

**GLOBALIZATSIYA JARAYONINING MILLIY MADANIYATGA
TA'SIRI**

Vohidov Mirsaid Obidjon o`g`li

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti

Iqtisodiyot fakulteti 1-kurs talabasi

***Annotatsiya.** Ushbu tezis globalizatsiyaning milliy madaniyatga ta'sirini ilmiy jihatdan tahlil qiladi. U global jarayonlarning madaniy o'ziga xosliklarning shakllanishi, saqlanishi va o'zgarishiga ta'sirini baholaydi. Shuningdek, madaniy gomogenizatsiya, fragmentatsiya va gibrizatsiya nazariyalarini ko'rib chiqadi, shu bilan birga raqamli hikoyachilik kabi innovatsion madaniy saqlash strategiyalarining salohiyatini o'rganadi.*

***Kalit so'zlar:** Globalizatsiya, Milliy madaniyat, Madaniy o'ziga xoslik, Raqamli hikoyachilik, Madaniy saqlash, Gibriz madaniyat, Markaziy Osiyo*

Hozirgi kunda dunyoda kechayotgan globalizatsiya jarayoni jamiyat hayotining barcha sohalariga, jumladan iqtisodiyot, siyosat, ta'lim va madaniyatga ham kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot texnologiyalari, internet va ommaviy kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi natijasida turli xalqlar madaniyati o'rtasida o'zaro aloqalar tobora kuchayib bormoqda. Bu jarayon bir tomondan millatlar o'rtasida tajriba almashish, madaniy boyliklarni keng targ'ib qilish imkonini yaratsa, ikkinchi tomondan milliy madaniyat, urf-odat va an'analarning o'ziga xosligini saqlab qolish masalasini dolzarb muammoga aylantirmoqda. Ayniqsa, yoshlar orasida turli xorijiy madaniy oqimlarning keng tarqalishi milliy qadriyatlar, til, urf-odat va an'analarga bo'lgan munosabatning o'zgarishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu sababli globalizatsiya sharoitida milliy madaniyatni asrab-avaylash, uni rivojlantirish hamda yosh avlod ongida milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Globalizatsiya – iqtisodiy, siyosiy va madaniy chegaralarning tobora qisqarishi hamda shaxslar, ijtimoiy guruhlar va davlatlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar

va bog‘liqlikning kuchayishi bilan tavsiflanadigan murakkab va ko‘p qirrali jarayondir. Mazkur jarayonning muhim jihatlaridan biri uning milliy madaniyatlar rivojiga ko‘rsatadigan ta’siridir. Madaniyat esa har bir xalqning tarixiy tajribasi, qadriyatlari, urf-odatlar, an’analari, tili va san’ati kabi unsurlarni o‘zida mujassam etgan holda milliy o‘ziga xoslikning muhim omili sifatida namoyon bo‘ladi. Shu sababli globalizatsiya sharoitida milliy madaniyatlarning rivojlanishi, o‘ziga xosligini saqlab qolishi va yangi sharoitlarga moslashuvi masalasi ilmiy tadqiqotlarda alohida e’tibor qaratilayotgan muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Globalizatsiyaning milliy madaniyatlarga ta’siri uzoq yillardan buyon ilmiy muhokamalarning markazida bo‘lib kelmoqda. Mazkur jarayon bir tomondan turli xalqlar o‘rtasida madaniy almashinuv va o‘zaro boyish imkoniyatlarini kengaytirsa, ikkinchi tomondan ayrim holatlarda madaniy birxillashuv (homogenizatsiya) jarayonlarini ham yuzaga keltirishi mumkin. Shu bois globalizatsiya sharoitida milliy madaniyatni asrash, rivojlantirish va uni zamonaviy jarayonlar bilan uyg‘unlashtirish masalalarini ilmiy jihatdan o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi..

Globalizatsiya va milliy o‘ziga xoslik o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik ijtimoiy fanlarning ko‘plab sohalarida keng ko‘lamli ilmiy tadqiqotlar mavzusi bo‘lib kelgan. Kembrij universiteti nashriyotining "Milliy o'ziga xoslik va globalizatsiya" nomli keng qamrovli bibliografiyasi [1] ushbu mavzu bo'yicha sotsiologiya, siyosatshunoslik, tarix va media tadqiqotlaridan kelib chiqqan ko'plab akademik maqola va kitoblarni to'plagan. Bu tezis, bir tomondan, globalizatsiyaning madaniy homogenizatsiyaga olib kelishi mumkinligi, iste'mol madaniyati orqali ommaviy makonlarning qayta shakllanishi va madaniy imperializmga oid xavotirlarni ko'rsatadi. Uning doirasidagi tadqiqotlar Markaziy Osiyo va postsovet hududlaridagi milliy narrativlar va o'ziga xosliklarning o'zgarishini, shuningdek, global tarqalish kontekstida g'oyalar va madaniy normalarning yoyilishini tahlil qiladi. Biroq, bu murakkablik faqat gomogenizatsiya bilan cheklanmaydi.

Globalizatsiya milliy madaniyatlarga bir-biriga zid va murakkab ta'sirlar spektrini ko'rsatadi. Bibliografik tahlillar [1] shuni ko'rsatadiki, madaniy homogenizatsiya va madaniy imperializm xavotirlari iste'mol madaniyati va media

globalizatsiyasi orqali muhokama qilinadi. Ko'plab olimlar global standartlar va qadriyatlarning tarqalishini, ayniqsa postsovet davlatlari kabi mintaqalarda, milliy narrativlar va o'ziga xosliklarga tahdid sifatida ko'rishadi. Bu jarayonlar nafaqat ommaviy makonlarni qayta shakllantiradi, balki mahalliy an'analarning yo'qolishiga yoki g'arb madaniyatining ustunligiga olib kelishi mumkinligi haqida tashvishlar uyg'otadi. Misol uchun, iste'molchilikning globalizatsiyasi ba'zi mintaqalarda an'anaviy ishlab chiqarish usullari va iqtisodiy qadriyatlarni siqib chiqarishi mumkin.

Biroq, globalizatsiyaning ta'siri faqat homogenizatsiya bilan cheklanmaydi. Aksincha, tadqiqotlar etnik va madaniy o'ziga xosliklarning dinamikasi hamda fragmentatsiya tendensiyalarini ham ko'rsatadi [1]. Global tarmoqlar mahalliy guruhlarga o'z madaniyatlarini targ'ib qilish va saqlash uchun yangi platformalar yaratishi mumkin. Markaziy Osiyoda, masalan, global aloqalar mintaqaviy o'ziga xosliklarni mustahkamlash va mahalliy madaniyatlarni qayta kashf etish uchun imkoniyatlar yaratishi mumkin. Bu madaniy gibridizatsiya hodisasiga olib keladi, bunda mahalliy va global elementlar aralashib, yangi madaniy shakllarni yaratadi. Milliy madaniyatlar passiv qabul qiluvchi bo'lishdan ko'ra, global oqimlarga javoban o'zgaruvchan va moslashuvchan tarzda rivojlanadi.

Yuqoridagi natijalar globalizatsiya va milliy madaniyat o'rtasidagi munosabatlar paradoksal xususiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Bir tomondan, global oqimlar madaniy homogenizatsiya va assimilyatsiya xavfini tug'diradi, bu ayniqsa kichikroq yoki zaifroq madaniyatlar uchun tahdiddir. Markaziy Osiyo kabi postsovet mintaqalarida bu, eski siyosiy narrativlar o'rniga yangi milliy o'ziga xosliklarni shakllantirish jarayonida yanada sezilarli bo'lishi mumkin [1]. Global media va iste'mol madaniyati standartlari mahalliy qadriyatlarni siqib chiqarishi mumkin.

Boshqa tomondan, globalizatsiya milliy madaniyatlar uchun yangi imkoniyatlarni ham ochadi. Global tarmoqlar, texnologiyalar va kommunikatsiyalar madaniy merosni saqlash, targ'ib qilish va hatto jonlantirish uchun kuchli vositalarni taqdim etadi. Raqamli hikoyachilik bu tendentsiyaning yorqin namunasidir [2]. U

nafaqat madaniy qadriyatlarni saqlab qoladi, balki ularni zamonaviy va yosh avlodlar uchun tushunarli tarzda taqdim etadi. Bu, o'z navbatida, milliy madaniyatning o'zgaruvchan va moslashuvchan xususiyatini ta'kidlaydi, uning statik emas, balki dinamik jarayon ekanligini ko'rsatadi.

Raqamli madaniy siyosatni rivojlantirish: Hukumatlar va madaniy muassasalar raqamli arxivlashtirish, raqamli hikoyachilik loyihalarini qo'llab-quvvatlash va milliy madaniy merosni onlayn platformalarda targ'ib qilish uchun strategik investitsiyalar kiritishlari kerak. Bu madaniyatni yosh avlodlarga yetkazish va global auditoriyani jalb qilish uchun kalit hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, globalizatsiya jarayoni zamonaviy jamiyat rivojining muhim omillaridan biri bo'lib, u milliy madaniyatlarning rivojlanishi va o'zaro ta'sirida muhim rol o'ynaydi. Ushbu jarayon bir tomondan turli xalqlar madaniyati o'rtasida o'zaro hamkorlik va madaniy almashinuvni kuchaytirib, madaniy boyliklarning keng tarqalishiga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan milliy madaniyatlarning o'ziga xosligini saqlash masalasini ham dolzarb qilib qo'yadi. Global axborot makonining kengayishi, kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi hamda turli madaniy oqimlarning tez tarqalishi milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analarga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli globalizatsiya sharoitida milliy madaniyatni asrab-avaylash, uni rivojlantirish va yosh avlod ongida milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Demak, globalizatsiya jarayonidan samarali foydalanish, uning ijobiy jihatlarini qo'llab-quvvatlash hamda milliy madaniyatning betakror xususiyatlarini saqlab qolish orqali jamiyatning barqaror madaniy rivojlanishini ta'minlash mumkin. Shu jihatdan milliy madaniyatni rivojlantirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar, ta'limiy va ma'naviy-ma'rifiy faoliyatni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Zokir o'g'li K. R., Mirzohidjon o'g'li H. O. GLOBALIZATSIYA VA MILLIY O'ZLIK MUAMMOSI //Global Science Review. – 2025. – T. 6. – №. 1. – C. 159-163.
2. Maksetbaevna A. G. GLOBALIZATSIYA DAVRIDA MILLIY MADANIYAT VA IJTIMOY INTEGRATSIYA //TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 366-369.
3. Khakimova M. et al. Advancing Sociocultural Competence in Linguistics Education through Global Simulation Enhanced by Natural Language Processing and Speech Recognition Technologies //Digital Technologies Research and Applications. – 2026. – C. 265-276.
4. Maxammadjon og'li T. J. GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY QADRIYATLAR TRANSFORMATSIYASI //KELAJAK SARI YANGI O'ZBEKISTON: ILM-FAN, TEXNOLOGIYA VA TA'LIM. – 2026. – T. 3. – №. 1. – C. 441-447.
5. Колотыло М. А. 5. Skott P. Globalizatsiya i universitet/P. Skott//Alma Mater.–2009.–№ 4.–S. 3–8.